

"Segah Zəbul"la bitən ömür

baba Hüseynov, Səxavət Məmmədov və bu yaxınlarda dünyasını dəyişən Baba Mahmudov...

Hər bir müğənninin, xanəndənin öz tale yolu, öz nəğməsi olur. Sənət zirvəsinin ən möhtəşəm yerində vüqarla dayanan, şirin avazı, qeyri-adi zəngülələri ilə seçilən bir xanəndəmiz var idi. Muğamları elə yumşaq ahənglə oxuyardı ki,

adamın ürəyinin ən dərin qatlarına sirayət edərdi. Bu, ifası, səhnə mədəniyyəti, bütövlükdə şəxsiyyəti bir kimsəyə bənzəməyən xalq artisti Əbülfət Əliyev idi.

maqdan heyranlıq duyardılar. Qarabağ toyları əsl konsertə, yarış meydanına çevirilirdi.

Üzeyir Hacıbəyov 1944-cü ildə bəstəkar Süleyman Ələsgərovu Ağdama göndərib. Məqsəd orta məktəb şagirdlərinə dövlət himninin öyrədilməsi idi. Bu münasibətlə Ağdam Pionerlər evində bir müddət ciddi məşqlər getdi. Süleyman Ələsgərov Əbülfəti ilk dəfə buradakı öz-fəaliyyət dərəcəsinə görə. Səsinə qulaq asdıqdan sonra isə ona bu sözləri deyib: "Səsinə qoru, özün də Bakıya gəl". Sonralar Süleyman Ələsgərov Əbülfət Əliyevin sənəti barədə ürək sözlərini qürurla dilə gətirib: "Əbülfət Əliyev o qədər təsirli, o qədər hərarətli oxuyur ki, ifa etdiyi muğamı və ya mahnını bütün incəliklərinə qədər dinləyicilərinə çatdırı bilir. O, muğamları səlis və orijinal üslubda oxuyur".

1944-cü ildə Bakıya gələn Əbülfət Əliyev olimpiadada iştirak edib. O bu mərasimdə "Rast" və "Segah Zəbul" muğamlarını oxuyub. Bülbülün, Əfrasiyab Bədəlbəylinin, Xan Şuşinski, Səid Rüstəmovun münasiflik etdiyi olimpiadada haqqında o dövrün mətbuatında maraqlı yazılar çap edilmişdi. Bütün məqalələrin baş qəhrəmanı Əbülfət Əliyev idi. Əbülfətin Azərbaycan radiosunda ilk konserti həmin olimpiadanın uğurlu nəticəsindən sonra olub. Bundan sonra gənc ifaçının səsi bütün Azərbaycana yayıldı. Səid Rüstəmovun qayğısı ilə Əbülfət Əliyev "Rast" dəstgahı və "Yar bizə qonaq gələcək" xalq mahnısını ifa edib.

Taleyini əbədi olaraq Bakıya bağlayan Əbülfət Əliyev Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının solisti olanda 19 yaşında idi. O zaman filarmoniyanın möhtəşəm səhnəsində Seyid Şuşinski, Xan Şuşinski, Zülfü Adıgözəlov, Fatma Məhərrəyeva, Sara Qədimova, Tükəzban İsmayılova kimi məlahətli səsə malik insanlar çalışırdılar. Bununla bərabər, o dövrün məşhur müğənniləri olan Bülbül, Həqiqət Rzəyeva, Yavər Kələntərli, Ələvsət Sadiqov, Xanlar Haqverdiyev, Şirzad Hüseynov, Rübəbə Muradova, Gülxar Həsənova kimi müğənnilər də filarmoniyada tez-tez konsertlər verirdilər. Belə görkəmli sənətkarlarla bərabər meydana öz sözünü demək gənc Əbülfət Əliyev üçün çətin olmadı. Çünki Tanrı ona son dərəcə melodik, qəlbə yataqlı səs bağışlamışdı. Həm də Əbülfət Əliyev Bakıya əsl səslərin doğulduğu bir məkandan - Qarabağdan gəlmişdi. Ürəyi dolu idi. O, böyük məharətlə "Uca dağlar", "Kimə yalvarım", "Stəkanın deşilsin", "Ay bülbüllər", "Uca barıdan aşaram mən..." kimi şux mahnıları özünəməxsus tərzdə oxuyardı.

Tədqiqatçılar yazırlar ki, "Yaxan düymələ" xalq mahnısını Əbülfət kimi mükəmməl, təsiredici və bitkin oxuyan ikinci bir xanəndə yoxdur. O, bu mahnının mətnini bəşdən-ayağa oxuyardı:

*Sallanban gələn dilbər,
Yaxan düymələ, düymələ.
Məni dərdə salan dilbər,
Yaxan düymələ, düymələ.*

Oxuduğu nəğmələri aydın, lirik ovqatla ifa edən Əbülfət Əliyev hər bir mahnısına özünün ürək yanğularından xüsusi möhür vurardı. Səsinin ahəngində həm şirinlik, həm də qəribə bir yanğı vardı. Maraqlıdır, o, mahnıları ilə tablo yaradırdı, göz önündə qəribə mənzərələr açılırdı.

Elə mahnı, təsnif, bəstəkar nəğmələri var ki, onları ancaq Əbülfət Əliyevin ifasında eşitməmişik: "Pəri", "Ey bımürvət", "Saçları burma", "Gəl-gəl", "Xal yanağında", "Qara gözlüm", "Tel nazik" və başqaları. Əbülfət Əliyevin avazındakı rəvanlıq, liriklik, xüsusi zəngülələr başqa müğənnilərin boğazında hiss edilmirdi. Buna görə də xalq artisti Əbülfət Əliyev Azərbaycan mahnı və təsniflərinin bacarıqlı ifaçısı olmaqla bərabər, həm də onların inkişaf etməsində xüsusi rol oynamışdır. Müğənninin repertuarında 400-dən artıq xalq və bəstəkar mahnısı vardı. Elə mahnılar da var ki, Əbülfət Əliyev onu bir neçə variantda lentə, vala yazdırıb.

Çox məsuliyyətli bir ifaçı idi Əbülfət Əliyev. Mahnı seçimində xüsusi zövqü vardı. O, yalnız səsinə uyğun gələn, onun bəminə, zillinə yatan nəğmələri ifa edərdi. Fikrət Əmirov, Səid Rüstəmov, Qənbər Hüseynli, Süleyman Ələsgərov, Cahangir Cahangirov, Şəfiqə Axundova, Adil Gəray, Oqtay Kazımov kimi bəstəkarların mahnılarını oxumağı daha çox sevərdi.

Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının səhnəsində də Əbülfət Əliyevin can verdiyi bir sıra obrazlar var ki, onların haqqında bu gün də xoş sözlər söyləyirlər. O, dəfələrlə operada Məcnun ("Leyli və Məcnun"), Kərəm ("Əsli və Kərəm"), Şah İsmayıl ("Şah İsmayıl") olmuşdur. Onun yaratdığı Məcnun obrazı başqalarından seçilirdi. Xalq artisti Sara Qədimova deyirdi: "Əbili operada iştirak edəndə mütləq tamaşaçıların arasında olardım. Məni ilk dəfə Məcnunun böyük eşiqinə inandıran məhz Əbülfət Əliyev olub. Çığırmaq, səsinə zilə qaldırmaq ona yad idi. Əbülfət olduqca mülayim Məcnun idi. O, əslində, seven aşiqin obrazını çox təbii yaradırdı".

Əbülfət Əliyevin pərəstişkarları dünyanın bir çox ölkəsində var idi. Onun məlahətli səsi tez-tez İrandan, Suriyadan, Livandan, Misirdən, Hindistandan, Almaniyadan və başqa ölkələrdən gəlirdi. 1971-ci ildə Moskvada 150-dən artıq ölkədən gəlmiş sənətkarların iştirak etdiyi Ümumdünya musiqi konqresində Əbülfət Əliyev Azərbaycan musiqi ifaçılığını ləyaqətlə təmsil etmişdi. O, yüksək ifaçılıq və bacarığına görə YUNESKO-nun döş nişanına və diplomuna layiq görülmüşdü. O zaman azərbaycanlı xanəndənin məlahətli səsi Ümumittifaq radiosu ilə bütün dünyaya yayılmışdı.

İlin son ayında doğulmuşdu, elə dekabrda da (1994-cü il) dünyasını dəyişdi Əbülfət Əliyev. Jurnalist Mustafa Çəmənlili xalq artisti ilə bağlı yazdığı "Nəğməli xatirələr" adlı kitabında bildirir ki, görkəmli xanəndənin son ifası "Segah Zəbul" olub. O, həmişə məhəbbətlə ifa etdiyi doğma segahını nədənsə o gün televiziya səsənən "Muğam axşamı"nda daha yanıqlı, daha təsirli oxuyub. Lap Qu nəğməsinə dönüb. Varlığı qədər sevdiyi "Segah Zəbul"la cismani ömründə nöqtə qoysa da, solmaz səsi əbədidir. Hər dəfə lent yazılarına qulaq asanda sanki ruhumuz dincəlir. Çünki Əbülfət Əliyevin səsi sadəcə qulaqlıq deyildi. O, bütün varlığı ilə mahnı üzərində əriyirdi. Bu səbəbdən də böyük sənətkarın yadigar qalan mahnıları həmişə onu yaşadacaq!

Flora XƏLİLZADƏ,
"Azərbaycan"

Müğənni ömründən nişanə qalan ancaq səs olur. Dünyasını dəyişən məşhur ifaçılar haqqında həmişə deyirlər ki, gədən nəfəs, qalan səsdür. Vaxtilə konsertlərində iştirak etdiyimiz, səsinə dinlədiyimiz muğam ustadları, xalq mahnılarının bənzərsiz ifaçıları var ki, indi onların lent yazılarına qulaq asanda qəribə bir xiffət keçirirsən. Ağır batman bir dəstənin sırası bu gün çox solğun görünür. Rübəbə Muradova, Qulu Əsgərov, Sara Qədimova, Mütəllib Mütəllibov, Yaqub Məmmədov, Əbülfət Əliyev, Hacı-

O, 1926-cı ilin dekabr ayında Şuşada anadan olmuşdu. Onun həyata gəlişi ailəyə böyük xoşbəxtlik bəxş etmişdi. Xüsusilə də atası Əsəd kişinin sevincinin həddi olmayıb. Deyirlər ki, o, evindəki "Qurani-Kərim" in sonuncu səhifəsindəki boş yerə öz xətti ilə belə yazıb: "...İlk oğlum dünyaya gəldi".

Şuşa elə bir ədəbi mühit idi ki, xüsusilə yayda burada qeyri-adi bir canlanma olardı. Müxtəlif yerlərə səpələnmiş şuşalı musiqiçilər, xanəndələr məhz yayda buraya gələr, Cıdır düzündə, Bazarbaşı deyilən yerdə musiqili məclislər təşkil edər, çalib-oxuyardılar. Əbülfətin uşaqlığı da məhz belə məclislərdə keçərdi. Seyid Şuşinski, Xan Şuşinski, Musa Şuşinski ilk dəfə Şuşada görün, onların bənzərsiz ifalarına qulaq asan balaca Əbülfətin öz qəlbə də çuşə gələr, pünhani çağlarında zümzümə edərmiş.

Atasını çox körpə iken itirən Əbülfət Şuşada uzun müddət yaşaya bilməyib. Bir gün anası ev əşyalarını toplayaraq Qaryaginə (indiki Füzuli rayonu) babası ilə köçmək məcburiyyətində qalıb. Onlar burada dörd il yaşayıblar. Əbülfət məktəbə gedib. Sonra isə Ağdama köçüblər. Əbülfət təhsilini 1 nömrəli şəhər məktəbində davam etdirib. Məktəbdə oxuduğu illərdə musiqi dərəcəsinə yazılıb. Bir gün xor dərində müəlliməsi hiss edib ki, şirin bir avazla oxuyan var. Bunu uşaqlar da duyublar. Qəfildən xor oxuyanlar səslərini kəsib, yalnız Əbülfət Əliyev axıradək davam edib. O gündən həm məktəbin, həm də bütövlükdə Ağdam şəhərinin sevimlisinə çevrilən Əbülfət Əliyevi tezliklə müxtəlif tədbirlərə dəvət ediblər.

1938-1939-cu illərdə Ağdam Müəllimlər evində Xan Şuşinskiyə rəhbərliyi ilə muğam sinfi açılmışdı. İlk dəfə Əbülfət Əliyevi burada dinləyən Xan Şuşinski elə həmin gün də demişdi: "...Səndən xanəndə olar".

Muğamları, xalq mahnılarını yavaş-yavaş öz üslubunda şirin səslə ifa edən Əbülfət Əliyev istedadını göstərmək üçün meydan istəyirdi. Ürəyindən keçirdi ki, onun səsinə daha geniş dairədə qulaq assınlar. Bu niyyətlə kamançaçılar dostu Elman Bədəlovla yerli radio qovşağına gediblər. Radioda ilk oxuduğu mahnı "Şuşanın dağları" olub. Yeni səsin səhrinə düşən ağdamlılar bu kəlmələri deməkdən xüsusi zövq alıblar: "Sağ ol, Əbili, lap Xan kimi oxuyursan".

O zamanlar xanəndələrin ən çox çalib-oxuduğu yer toylar olardı. Qarabağ toyları da bütün bölgələrdən fərqlənirdi. Toy mağarları qurular, hər yer al-əlvən, göz oxşayan xalçalarla bəzədilirdi. Belə toylarda oxumaq hər kəsə nəsis olmazdı. Çünki Qarabağ əhli muğamı çox dərinləndirirdi, onun incəliklərinə bələd idi. Bir toyda Xan iştirak edərdisə, deməli, orada başqası oxumağa çəkinərdi. Amma qəribəsi budur ki, bütün azman sənətkarlar, xanəndələr özləri ilə bərabər yeniyetmə Əbülfəti də meydana çağırır, onun məlahətli səsinə qulaq as-